

REGIONAAL Introductiedossier

Jeugd en Veiligheid

‘Samenwerken aan een
veerkrachtige en veilige jeugd’

Inleiding

Met het overgrote deel van de jongeren in Nederland, en ook in onze regio, gaat het goed. Zij groeien veilig op, ontwikkelen zich positief en vinden hun weg in onderwijs, werk en samenleving.

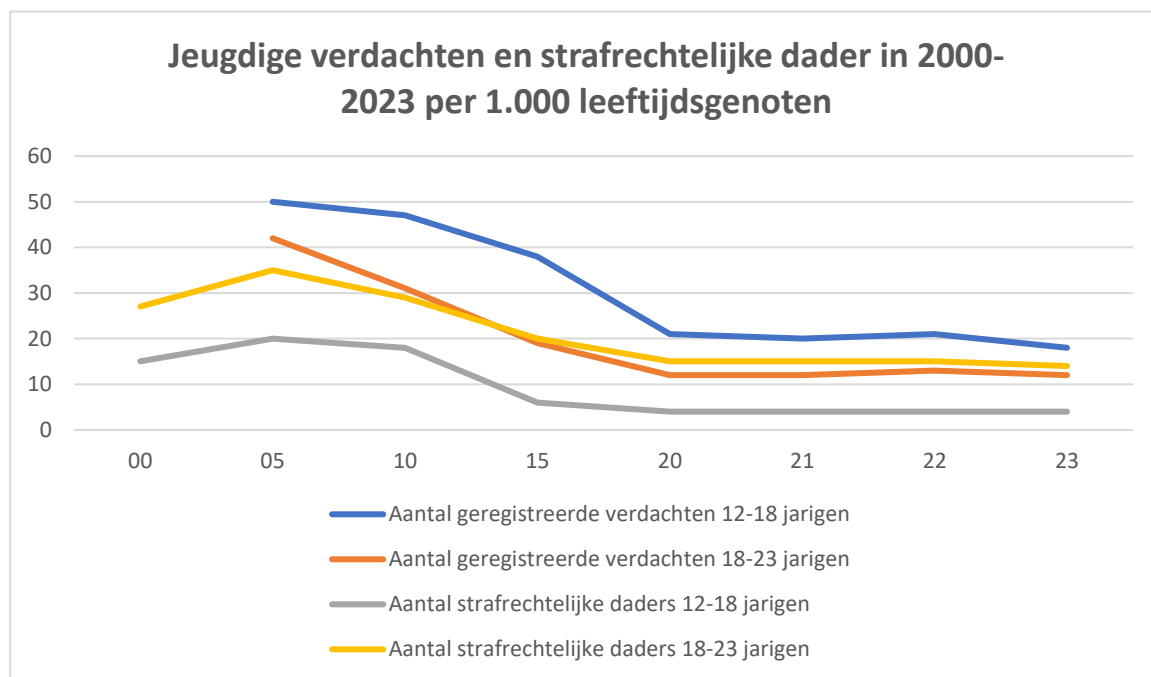
Tegelijkertijd is er een kleine groep (zeer jonge) jongeren waarover zorgen bestaan. Deze jongeren lopen het risico om af te glijden richting criminaliteit of zijn daar al bij betrokken. De verleidingen van de straat en het snelle geld komen door de onlinewereld sneller, vaker en dichterbij dan ooit. Online en offline lopen in elkaar over, waardoor normvervaging, groepsdruk en criminele beïnvloeding zich op nieuwe manieren manifesteren.

We zien dat met een deel van de jongeren het (dreigt) verkeerd te lopen en dat zij zich begeven in werelden en netwerken waar we dat niet willen. Dit heeft niet alleen gevolgen voor henzelf, maar ook voor hun omgeving en de veiligheid in wijken en gemeenten. Het gezamenlijke doel is dat iedere jongere veilig kan opgroeien, zich kan ontplooien en kansen krijgt om zich te ontwikkelen. Professionals binnen het jeugd-, zorg- en veiligheidsdomein spelen hierin een cruciale rol.

Dit introductiedossier biedt een gezamenlijke basis. Het schetst een beeld van hoe het met de jeugd (en jeugdcriminaliteit) in onze regio gesteld is, benoemt actuele trends en ontwikkelingen en gaat in op een aantal belangrijke thema's binnen Jeugd en Veiligheid. Daarnaast bevat het praktische aanknopingspunten en handvatten voor professionals om hier in hun dagelijkse praktijk mee om te gaan.

Huidig beeld jeugd(criminaliteit)

Het algemene beeld laat zien dat de (traditionele) jeugdcriminaliteit in Nederland over de langere termijn is gedaald. De meeste jongeren komen niet in aanraking met politie of justitie. Tegelijkertijd is regionaal het geluid dat er een groeiende groep (zeer jonge) jongeren verantwoordelijk is voor een aanzienlijk deel van de (ernstige) jeugdcriminaliteit. Juist binnen deze groep zien we zorgelijke ontwikkelingen, zoals een jongere instroomleeftijd, snellere escalatie en betrokkenheid bij zwaardere delicten.

Deze tabel is op basis van de cijfers uit de WODC-jeugdmonitor gemaakt.

In opdracht van het Regionaal VeiligheidsOverleg (RVO) brengt de VAR twee keer per jaar een regionale monitor uit, het Gezamenlijk Veiligheidsbeeld. De rapportage geeft een meerjarig beeld van de veiligheidssituatie op eenheids-, districtelijk en gemeentelijk niveau. Deze is terug te vinden op de [kennisbank](#) van de VAR. Het thema Jeugd kent een apart hoofdstuk en focust zich op het aantal HALT-verwijzingen, het aantal aanmeldingen aanpak jeugdpreventie (tot 12 jaar en 12 jaar en ouder) en het aantal aanmeldingen bij Enver en Jeugdteams ZHZ.

Geprioriteerd thema

Jeugd als onderwerp onder het thema Zorg en Veiligheid is binnen de strategische agenda 2023-2026 van de politie-eenheid Rotterdam één van de geprioriteerde thema's:

“Slachtoffers en kwetsbare groepen in de samenleving moeten door de overheid beschermd worden. Hier ligt een belangrijke taak voor de politie, die wij alleen samen met onze ketenpartners kunnen realiseren. Door de mens centraal te stellen, dragen politie en (keten)partners bij aan de bescherming van deze groepen. De afgelopen jaren is gebleken dat het aantal incidenten met psychisch kwetsbare personen onverminderd hoog blijft. Ook blijven er zorgen over andere kwetsbare groepen, zoals slachtoffers van huiselijk geweld en stalking. Daarnaast zijn er nieuwe zorgen over het ouderschap van (zeer jonge) minderjarigen bij ernstige geweldsdelicten en hun betrokkenheid bij de drugshandel en ondermijnende criminaliteit.”

Hierbij wordt ingezet op het weerbaarder maken van kwetsbare jongeren voor verleidingen van (ondermijnende) criminaliteit, zowel online als offline. Vanuit het RVO is burgemeester Jan de Vries van de gemeente Sliedrecht de regionaal portefeuillehouder op dit onderwerp. Hij wordt hiervoor ondersteund vanuit de VAR.

Regionaal accounthouder Jeugd & Veiligheid VAR:
Iris Willems i.willems3@rotterdam.nl

Rolverdeling

De aanpak van Jeugd en Veiligheid vraagt om een duidelijke rolverdeling en intensieve samenwerking tussen verschillende partijen. De politie heeft een belangrijke rol in handhaving, opsporing en het leveren van informatie en signalen. Jongerenwerkers onderhouden laagdrempelig contact met jongeren, bouwen vertrouwen op en spelen een sleutelrol in vroegsignalering en begeleiding. Scholen hebben dagelijks zicht op jongeren en zijn bij uitstek een plek waar veranderingen in gedrag, schoolverzuim of spanningen – zowel offline als online – zichtbaar worden. Gemeenten vervullen een regierol en verbinden het veiligheids- en het sociaal domein. Intern betekent dit afstemming tussen onder andere leerplicht, jeugdbeleid, zorg en openbare orde en veiligheid. Extern gaat het om samenwerking met ketenpartners en het maken van heldere afspraken over verantwoordelijkheden en informatiedeling.

Jeugd en Veiligheid

Binnen de VeiligheidsAlliantie Regio Rotterdam (VAR) wordt Jeugd en Veiligheid regionaal opgepakt. De VAR fungeert als verbinder tussen gemeenten en ketenpartners, faciliteert kennisdeling en ontwikkelt handreikingen en aanpakken die lokaal kunnen worden toegepast. Daarnaast signaleert de VAR regionale trends en ontwikkelingen en ondersteunt zij gemeenten bij complexe vraagstukken. Het Netwerk Jeugd en Veiligheid vormt hierbij een belangrijk platform. In dit netwerk komen professionals uit verschillende gemeenten en domeinen samen om ervaringen uit te wisselen, van elkaar te leren en gezamenlijk te werken aan effectieve en samenhangende aanpakken.

In het werken aan Jeugd en Veiligheid is het van belang om zicht te hebben op de factoren die van invloed zijn op de kans dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) maakt daarbij onderscheid tussen beschermende factoren. Dit onderscheid biedt een belangrijk kader dat relevant is voor alle thema's die in dit dossier aan bod komen.

Beschermende factoren verkleinen de kans op jeugdcriminaliteit doordat zij jongeren weerbaarder maken tegen risicovolle invloeden uit hun omgeving. Voorbeelden van bekende beschermende factoren zijn persoonlijke kenmerken zoals het vermogen tot reflectie en impulscontrole, steun van ouders of andere opvoeders, motivatie om naar school te gaan en doelen te behalen, het hebben van een baan of dagbesteding en het ervaren van erkenning, talentontwikkeling en succeservaringen. Deze factoren dragen bij aan structuur, perspectief en positieve binding met de samenleving. Risicofactoren vergroten de kans op jeugdcriminaliteit. Het gaat hierbij onder andere om antisociale persoonlijkheidskenmerken, negatieve levensgebeurtenissen, het hebben van criminele vrienden, familieleden die betrokken zijn bij criminaliteit, een hoge mate van schoolverzuim en het wonen in een omgeving met een verhoogde aanwezigheid van criminaliteit. Wanneer meerdere risicofactoren samenkomen en langdurig aanwezig zijn, neemt de kwetsbaarheid van jongeren toe.

Kennis over deze risico- en beschermende factoren is belangrijk voor beleidsmakers en professionals, omdat zij hiermee gericht kunnen werken aan preventie en ondersteuning. Daarbij is het belangrijk om te benadrukken dat de aanwezigheid van één of meerdere risicofactoren niet automatisch betekent dat een jongere in de criminaliteit terechtkomt. Hetzelfde geldt andersom: beschermende factoren bieden geen garantie. De factoren beïnvloeden elkaar en werken vaak in samenhang¹.

Voor meer informatie over effectieve interventies kan gekeken worden naar:

- Het [Landelijk kwaliteitskader: Effectieve Jeugdinterventies voor Preventie van Jeugdcriminaliteit](#)
- Een [Alfabetisch overzicht van erkende interventies](#) van het Nederlands Jeugdinstituut

Online (straat/)wereld

De online leefwereld speelt een steeds grotere rol in het leven van jongeren. Via sociale media worden normen en beelden verspreid die geweld en criminaliteit kunnen normaliseren of zelfs verheerlijken. Conflicten die online ontstaan, kunnen snel escaleren en zich vertalen naar fysieke confrontaties in de buurt of op straat. Bovendien vergroot de online aanwezigheid van jongeren het bereik van criminele netwerken, die zo gemakkelijker contact leggen met kwetsbare jongeren en hen kunnen beïnvloeden of verleiden tot criminaliteit.

Rol gemeente

Gemeenten kunnen bijdragen aan het vergroten van digitale weerbaarheid bij jongeren, ouders en professionals. Dit omvat voorlichting over online risico's, het versterken van bewustwording en het actief volgen van online trends en ontwikkelingen.

¹ Bron: [Beschermende factoren en risicofactoren bij jeugdcriminaliteit | Nederlands Jeugdinstituut](#)

Samenwerking met partners zoals het jongerenwerk, scholen en de politie is hierbij essentieel om signalen van online conflicten of criminele beïnvloeding tijdig te herkennen en preventief te kunnen handelen.

Aanbod VAR

- [Emoji-kwartetspel 'Meer dan een plaatje' & Flyer 'Digitaal Opgroeien'](#)
 - o Jongeren groeien op in een digitale wereld waarin sociale media, games en online platforms een centrale rol spelen. Ze ontmoeten er vrienden, delen hun leven en zoeken informatie en inspiratie. Deze online leefwereld biedt veel kansen, maar brengt ook risico's met zich mee, zoals cyberpesten, online verleiding, exposure aan geweld of criminaliteit. Het is essentieel dat opvoeders en professionals écht met hen in gesprek gaan over wat er online speelt. Daarom ontwikkelde de VAR, in samenwerking met een mediacoach van het CJG Breda en de politie-eenheid Rotterdam, deze twee producten die bijdragen aan digitale bewustwording en dialoog. In [deze handreiking](#) staan tips over hoe en waar je deze materialen kunt inzetten.

Aanbod landelijk

- [Wegwijzer hybride straatwereld](#)
 - o Dit document biedt professionals in het jeugdveiligheidsdomein toegang tot relevante kennis, praktische tips en bruikbare tools met betrekking tot de hedendaagse straatcultuur. De wegwijzer bevat talloze verwijzingen naar podcasts, video's, websites, artikelen en wetenschappelijke publicaties over onderwerpen zoals wapens, straattaal, de F-game en rivaliserend groepsgedrag.
- [Routekaart samenwerken bij online jeugdcriminaliteit](#)
 - o Deze routekaart biedt een stappenplan van wat je kunt doen wanneer je als professional online een zorgwekkend bericht ziet. En het biedt meer, om een bericht goed te kunnen duiden, heb je ook vaak elkaar nodig en moet je weten wat je van elkaar kunt verwachten. Daarom staat in de routekaart ook informatie over partners en rollen én over de online fenomenen. Dit helpt professionals om samen tot heldere, werkbare afspraken te komen en de verwachtingen vast te leggen.
- [Explainer Staat van de Straat: Extreem online](#)
 - o In Staat van de Straat word je meegenomen in de ontwikkelingen waar jongeren mee te maken krijgen. Deze explainer legt uit hoe jongeren door online algoritmes steeds verder in bepaalde online groepen en berichten terechtkomen. Dat lijkt misschien onschuldig, maar kan zonder dat je het doorhebt steeds extremer worden. Hoe ga je hier mee om?
- [Explainer Staat van de Straat: Straatboetes](#)
 - o In Staat van de Straat word je meegenomen in de ontwikkelingen waar jongeren mee te maken kunnen krijgen. In deze explainer: Straatboetes. Wat zijn straatboetes en welke invloed kunnen zij hebben op het gedrag van jongeren?
- [Explainer Staat van de Straat: Meiden](#)
 - o In Staat van de Straat word je meegenomen in de ontwikkelingen waar jongeren mee te maken krijgen. In deze explainer: Meiden. Meiden? Ja, meiden. Want hoe meiden onderling met elkaar omgaan verschilt van hoe jongens dat doen. En dat zie je ook terug in de ruzies waar meiden in terecht komen of welke rol zij spelen in jeugdcriminaliteit.

Wapens en jongeren

Wapenbezit onder jongeren is een groeiende zorg. Voor jongeren kan het dragen van een wapen voelen als bescherming, statussymbool of noodzakelijk onderdeel van groepsdynamiek. Het gaat

daarbij niet alleen om steek- en vuurwapens, maar in toenemende mate ook om explosieven. De drempel om wapens te dragen of te gebruiken lijkt lager te worden, mede door normalisering in online content en bepaalde subculturen.

Rol gemeenten

Gemeenten spelen een belangrijke rol in preventie, voorlichting en het organiseren van een integrale aanpak. Dit kan bestaan uit educatie, gebiedsgerichte interventies en bestuurlijke maatregelen. Hierbij is het van belang om wapens onder jongeren niet als apart fenomeen te beschouwen, maar in samenhang met het bredere perspectief van jeugdcriminaliteit (denk hierbij aan de risico- en beschermende factoren die in het algemeen gelden op het gebied van jeugdcriminaliteit).

Aanbod VAR

- Interventietool (Ont)wapenend
 - De VAR heeft in samenwerking met het netwerk Jeugd en Veiligheid de interventietool (ont)wapenend ontwikkeld, voorzien van interventies en achtergrondinformatie. Dit instrument kan ingezet worden bij het selecteren van interventies voor het ontwikkelen van een strategie tegen jeugdcriminaliteit. Het is een dynamisch document dat steeds bijgewerkt wordt met nieuwe inzichten. Ontwikkelingen op landelijk niveau kunnen bijvoorbeeld relevant zijn voor regionale toepassingen.

Aanbod landelijk

- Barrièremodel Wapens en Jongeren
 - Dit Barrièremodel is opgesteld door het CCV en brengt het proces van een ongewenst fenomeen in kaart. Daarnaast wordt inzichtelijk gemaakt welke gelegenheden, signalen, faciliteerders en partijen een rol spelen. Vervolgens toont het model wie op welke manier kan ingrijpen om het gedrag een halt toe te roepen. Dit betreft zowel juridische als niet-juridische barrières. Momenteel werkt een landelijke werkgroep van het CCV aan het uitwerken van twee interventies binnen het barrièremodel.
- Met wetenschap beter bewapend
 - Het NSCR heeft, in samenwerking met de Erasmus Universiteit Rotterdam, een literatuuronderzoek uitgevoerd naar wapens en jongeren in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. In dit onderzoek wordt een zo compleet mogelijk beeld gegeven van bestaande kennis over zowel steekwapens als vuurwapens onder jongeren.
- Een scherpe blik op steekwapenproblematiek
 - Bureau Beke heeft een literatuuronderzoek gedaan naar het dragen, bezitten en gebruiken van steekwapens door jongeren, hun risicofactoren en motieven, (effecten van) interventies en kansen voor beleid en aanpak.

School en Veiligheid

Scholen zijn een cruciale schakel binnen het thema Jeugd en Veiligheid. Zij vormen een belangrijke pedagogische basis en zijn een plek waar jongeren zich veilig moeten voelen. Tegelijkertijd kunnen scholen signalen opvangen van problematiek, zoals pesten, wapenbezit, online conflicten en normvervalsing.

Rol gemeente

Gemeenten spelen een centrale rol in het waarborgen van de veiligheid in en rondom scholen. Zij voeren de regie over het integrale veiligheidsbeleid, waarin schoolveiligheid een belangrijk onderdeel is. Dit betekent dat gemeenten de verbinding leggen tussen onderwijs, zorg en veiligheid, convenanten voor schoolveiligheid coördineren en toezien op de naleving van gemaakte afspraken.

Daarnaast faciliteren, monitoren en evalueren zij de samenwerking tussen scholen, politie, jongerenwerk en andere partners, Actieve sturing en ondersteuning zijn essentieel om ervoor te zorgen dat afspraken niet op papier blijven, maar daadwerkelijk bijdragen aan een veilige leeromgeving.

Aanbod VAR

- Kennisbank Schoolveiligheid
 - Op de kennisbank staan meerdere voorbeeldconvenanten die gemeenten hebben gesloten met scholen. Hierin staan o.a. de afspraken die gemaakt zijn tussen verschillende samenwerkingspartijen en hoe ze omgaan met het verwerken en uitwisselen van persoonsgegevens.

Aanbod landelijk

- School & Veiligheid
 - School & Veiligheid ondersteunt en stimuleert scholen in Nederland bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. Op hun kennisbank. Voor advies kun je contact opnemen met het Adviespunt via: adviespunt@schoolenveiligheid.nl
- Wegwijzer Jeugd & Veiligheid – School en Veiligheid
 - Deze website biedt informatie en handvatten over het creëren van een veilige schoolomgeving, de rol van gemeenten en partners, en het voorkomen en aanpakken van incidenten in en rond scholen

Rivaliserende jeugdgroepen

Rivaliserende jeugdgroepen worden gekenmerkt door een sterke groepsdynamiek, loyaliteit en een duidelijk wij-zij-denken. Ze zijn dynamisch, vaak gemeentegrensoverschrijdend en hebben vaak een belangrijk online component. Conflicten tussen groepen kunnen snel escaleren, langdurig aanhouden, zijn vaak gemeentegrensoverschrijdend. Dit wordt vaak nog versterkt door sociale media, waar provocaties, dreigingen en beelden blijven circuleren.

Rol gemeente

De rol van de gemeente ligt in het voeren van regie, het organiseren van een groepsgerichte aanpak en het maken van duidelijke afspraken met betrokken partners. Tijdig ingrijpen kan (verdere) escalatie voorkomen.

Aanbod VAR

- Voorbeeld convenant
 - Op de kennisbank van de VAR staat het convenant van Nissewaard, Rotterdam (Hoogvliet) en politie als voorbeeld om te komen tot samenwerkingsafspraken wanneer jeugdgroepen gemeentegrensoverschrijdend zijn. Deze is achter inlog in te zien.

Aanbod landelijk

- Toolbox groepsaanpak
 - In de toolbox groepsaanpak van de Wegwijzer Jeugd en Veiligheid vind je alles wat je nodig hebt voor het werken met [het 7-stappenmodel](#). Handige tips, slimme tools en antwoorden op veelgestelde vragen staan gebundeld op deze plek. In het [Modelconvenant Jeugdgroepen](#) lees je wat wel en niet mag bij het delen van persoonsgegevens tijdens het overleg over jeugdgroepen. Ook staat erin hoe je gegevens veilig en volgens de regels vastlegt in het dossier van een problematische jeugdgroep.
- Explainer Staat van de Straat: Groepsdruk

- In Staat van de Straat word je meegenomen in de ontwikkelingen waar jongeren mee te maken krijgen. In deze video: Groepsdruk. Hoe werkt groepsdruk en hoe help je jongeren verstandige keuzes te maken?

LVB

Jongeren met een licht verstandelijke beperking zijn oververtegenwoordigd binnen zowel slachtoffer- als daderschap. Zij zijn vaak beïnvloedbaar, hebben moeite met het overzien van gevolgen en zijn extra kwetsbaar voor criminele ronseling. Dit vraagt om aangepaste communicatie, specialistische begeleiding en nauwe samenwerking tussen zorg en veiligheid.

Rol gemeente

Gemeenten spelen een sleutelrol door passende ondersteuning te organiseren en domeinoverstijgend te werken.

Aanbod VAR

- Signaalwijzer uitbuiting bij personen met een licht verstandelijke beperking
 - Naar aanleiding van het rapport 'Uitbuiting & LVB' van Koraal, MetaStory en CoMensha heeft de VAR 'de Signaalwijzer uitbuiting bij personen met een licht verstandelijke beperking' ontwikkeld. Met behulp van deze Signaalwijzer willen we een deel van de knelpunten uit het rapport wegnemen door kennis te delen over het signaleren en voorkomen van uitbuiting.

Aanbod landelijk

- VNG Wegwijzer voor domeinoverstijgend samenwerken binnen gemeenten
 - De wegwijzer biedt gemeenten handvatten om de samenwerking tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein te versterken, zodat jongeren weerbaarder worden en minder snel in de georganiseerde criminaliteit belanden.
- Wegwijzer Jeugd en Veiligheid – LVB-jongeren: interventies en beleid
 - Deze website biedt een overzicht van praktische informatie en handvatten voor interventies en beleid gericht op jongeren met een LVB en (jeugd)criminaliteit. De pagina behandelt wat effectieve interventies kunnen zijn, belangrijke aandachtspunten in beleid en beschikbare tools om LVB-jongeren te ondersteunen in contact met de strafrechtketen of in gedragsontwikkeling.

Ouderbetrokkenheid

Ouders en verzorgers spelen een cruciale rol in het bevorderen van de veiligheid en gezonde ontwikkeling van jongeren. Actieve ouderbetrokkenheid is een belangrijke beschermende factor, doordat jongeren steun ervaren, normen en grenzen leren kennen en een stabiele basis krijgen om gezonde keuzes te maken. Sterke ouderbetrokkenheid kan helpen risico's zoals schooluitval, groepsdruk en contact met criminele netwerken te verminderen.

Rol gemeente

Gemeenten hebben een belangrijke rol bij het faciliteren en ondersteunen van ouderbetrokkenheid. Dit kan onder andere door: ouderparticipatie bij jeugdaanpakken stimuleren, ouders voorlichten over thema's zoals online veiligheid, groepsdruk en wapengebruik en bijvoorbeeld ouderbijeenkomsten organiseren om kennis en ervaringen te delen.

Aanbod VAR

- [Emoji-kwartetspel 'Meer dan een plaatje' & Flyer 'Digitaal Opgroeien'](#)
 - o Zie uitleg onder [Online \(straat/\)wereld](#)
- [Project "Tussen Straat en Thuis"](#)
 - o Het project "Tussen Straat en Thuis" in de gemeente Barendrecht is een gemeentelijk initiatief in samenwerking met jeugdprofessionals (zoals jongerenwerk en politie), gericht op het versterken van ouderbetrokkenheid bij de preventie van jeugdcriminaliteit. Via periodieke themabijeenkomsten krijgen ouders van jongeren) inzicht in wat er in de wijk en op straat speelt (zoals middelengebruik, groepsdruk en ronselen) en ontvangen zij praktische handvatten om hierover thuis in gesprek te gaan. Voor meer informatie, neem contact op met i.willems3@rotterdam.nl

Aanbod landelijk

- o [Ouderbetrokkenheid is tweerichtingsverkeer](#)
 - o Dit document van Wegwijzer Jeugd en Veiligheid beschrijft hoe ouders en professionals samen kunnen werken om te voorkomen dat jongeren (verder) het criminele pad op gaan.
- o [Samenwerken met ouders in preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit](#)
 - o Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) heeft op deze pagina praktische kennis en advies staan over hoe professionals en ouders effectief kunnen samenwerken om jeugdcriminaliteit te voorkomen en aan te pakken. De tekst benadrukt dat samenwerking het meest effectief is wanneer die vanaf het begin en gelijkwaardig.